

Ontleden van zinnen

zinsdeel/deel van zinsdeel	omschrijving	voorbeeld
1 Zoek de persoonsvorm.	De werkwoordsvorm die verandert als je de zin in een andere tijd zet (de tijdproef) en de werkwoordsvorm die verandert als het deel van de zin dat het getal aangeeft, verandert (de getalproef).	Douwe <i>gaat</i> naar de gymles. Douwe <i>ging</i> naar de gymles. Finn <i>maakt</i> een verslag. Finn en Douwe <i>maken</i> een verslag.
2 Verdeel de zin in zinsdelen.	Een woord of een groepje woorden dat je voor de persoonsvorm kunt zetten.	Nadia koopt die nieuwe telefoon. Die nieuwe telefoon koopt Nadia.
3 Zoek het naamwoordelijk gezegde (nwg).	Als er een koppelwerkwoord in de zin staat, dan heeft de zin een naamwoordelijk gezegde. Het naamwoordelijk gezegde (nwg) bestaat uit twee delen: een werkwoordelijk deel en een naamwoordelijk deel.	Mijn buurjongen <i>is Nederlands kampioen judo</i> . nwg: is Nederlands kampioen judo ww. deel: is nw. deel: Nederlands kampioen judo
4 Zoek het werkwoordelijk gezegde (wwg).	Alle werkwoordsvormen van een zin samen.	Hugo <i>heeft</i> de trein <i>gemist</i> . wwg: heeft gemist
5 Zoek het onderwerp (ond).	Het antwoord op de vraag <i>wie</i> of <i>wat</i> + <i>gezegde</i> ?	Geef <i>Omar</i> een presentatie? ond: Omar
6 Zoek het lijdend voorwerp (lv).	Het antwoord op de vraag <i>wie</i> of <i>wat</i> + <i>gezegde</i> + <i>onderwerp</i> ?	Ditte <i>is haar sleutels</i> verloren. lv: haar sleutels
7 Zoek het meewerkend voorwerp (mv).	Het antwoord op de vraag <i>aan wie</i> of <i>voor wie</i> + <i>gezegde</i> + <i>onderwerp</i> + <i>lijdend voorwerp</i> ?	Ik heb het boek <i>aan Julian</i> gegeven. mv: aan Julian
8 Zoek het voorzetselvoorwerp (vzv).	Het begint altijd met een voorzetsel. Dit voorzetsel is een vast voorzetsel bij een zelfstandig werkwoord of het naamwoordelijk gezegde van de zin. Dit voorzetsel kun je niet of bijna niet vervangen door een ander voorzetsel.	Vigo moest wekenlang wachten <i>op zijn vakantiegeld</i> . vzv: op zijn vakantiegeld
9 Zoek de bijwoordelijke bepaling(en) (bwb).	De bijwoordelijke bepaling geeft antwoord op vragen als: <i>waar</i> , <i>wanneer</i> , <i>waardoor</i> , <i>waarmee</i> , <i>waarnaar</i> , <i>wanneer</i> , <i>hoe</i> , <i>hoeveel</i> ?	<i>Waar</i> ben je <i>gisteren</i> geweest? bwb: Waar, gisteren
10 Zoek de bijvoeglijke bepaling(en) (bvb).	De bijvoeglijke bepaling is geen zinsdeel, maar een deel van een ander zinsdeel. De bijvoeglijke bepaling noemt een bijzonderheid, een kenmerk of een eigenschap van een zelfstandig naamwoord in een zinsdeel. De bijvoeglijke bepaling kan voor of achter het zelfstandig naamwoord staan. Als de bijvoeglijke bepaling achter het zelfstandig naamwoord staat, begint hij met een voorzetsel.	Voor de deur <i>van het café</i> stonden twee uitsmijters in <i>hun</i> bodywarmers. bvb: van het café bij deur hun bij bodywarmers
11 Zoek de bijstelling.	De bijstelling is geen zinsdeel, maar een deel van een ander zinsdeel. De bijstelling staat altijd tussen komma's achter het zelfstandig naamwoord. Hij noemt dezelfde zaak of persoon nog een keer, maar dan met andere woorden.	Milo, <i>de verdediger in ons team</i> , heeft zijn pols gebroken. bijstelling: de verdediger in ons team

1 pv (?)
 2 o s
 3 gezegde < ww
 4 lv wat? ng - kww
 5 mv (aan/voor)
 6 bwb (tijd, plaats, wijze)

Benoemen van woorden

woordsoort	omschrijving	voorbeeld
lidwoord (lw)	Staat meestal vóór een zelfstandig naamwoord. Er zijn drie lidwoorden: <i>de, het, een</i> .	<i>Het</i> werkstuk is opgeslagen op <i>de</i> harde schijf. lw: <i>het, de</i>
zelfstandig naamwoord (znw)	Gebruik je voor mensen, dieren, planten en dingen. Ook (eigen)namen zijn zelfstandige naamwoorden.	<i>Kay</i> leest een <i>thriller</i> van meer dan tweehonderd <i>bladzijden</i> . znw: <i>Kay, thriller, bladzijden</i>
bijvoeglijk naamwoord (bnw)	Geeft een eigenschap of kenmerk van een zelfstandig naamwoord aan en staat meestal direct voor het zelfstandig naamwoord. Als er een koppelwerkwoord in de zin voorkomt, kan het bijvoeglijk naamwoord ook achter of voor het koppelwerkwoord staan.	Deze appel heeft <i>rotte</i> plekken. bnw: <i>rotte</i> Die appel is echt <i>rot</i> . bnw: <i>rot</i>
zelfstandig werkwoord (zww)	Geeft de handeling in de zin aan. Er staat altijd maar één zelfstandig werkwoord in de zin.	Younes heeft zijn persoonlijk record <i>verbeterd</i> . zww: <i>verbeterd</i>
koppelwerkwoord (kww)	Geeft geen handeling in de zin aan, maar koppelt het onderwerp van een zin aan het deel waarin een bijvoeglijk en/of zelfstandig naamwoord staat. De koppelwerkwoorden zijn: <i>zijn, worden, blijven, blijken, lijken, schijnen, heten, dunken</i> en <i>voorkomen</i> .	Onze schoolreis naar Berlijn <i>wordt</i> geweldig. kww: <i>wordt</i> Onze reis is door lange files bijna een dag korter <i>geworden</i> . kww: <i>geworden</i>
hulpwerkwoord (hww)	Geeft geen handeling aan. Er moeten minstens twee werkwoordsvormen in de zin staan, om in die zin een hulpwerkwoord aan te treffen.	Je <i>moet</i> de kranten voor zeven uur bezorgen. hww: <i>moet</i>
voorzetsel (vz)	Kun je meestal invullen op de puntjes van een van de volgende woordgroepen: '... de kamer', '... het feest' of '... het bureau'. Een voorzetsel staat nooit los in een zin; het is altijd een onderdeel van een zinsdeel.	Zijn de jeugdboeken <i>in</i> de bibliotheek <i>op</i> genre ingedeeld? vz: <i>in, op</i>
bijwoord (bw)	Kan iets van een werkwoord, een ander bijwoord, een bijvoeglijk naamwoord zeggen. Een bijwoord kan ook een plaats of tijd aangeven: <i>hier, daar, ergens, nergens, waar, nu, soms, plotseling, 's morgens, gauw, wanneer</i> . Andere bijwoorden zijn: <i>hoe, wel, toch, ook, nog, immers, nauwelijks</i> .	<i>Zojuist</i> begon Imre <i>ineens</i> <i>erg hard</i> te lachen. bw: <i>Zojuist, ineens, erg, hard</i>

woordsoort	omschrijving	voorbeeld
persoonlijk voornaamwoord (pers. vnw)	Verwijst naar een persoon, een groep personen, voorwerpen of onzichtbare zaken.	<i>Ik heb hem mijn telefoonnummer gegeven.</i> pers. vnw: Ik, hem
bezittelijk voornaamwoord (bez. vnw)	Geeft een bezit aan. Het kan bijvoeglijk of zelf- standig in een zin voorkomen. Bij zelfstandig gebruik staat er een lidwoord voor.	<i>Wil je mijn telefoonnummer hebben?</i> bez. vnw: mijn <i>Is dat het jouwe?</i> bez. vnw: jouwe
wederkerend voornaamwoord (wederkerend vnw)	Komt alleen voor in combinatie met een weder- kerend werkwoord. Wederkerende werkwoorden zijn bijvoorbeeld <i>zich aanpassen, zich verzetten, zich vergissen</i> .	<i>Jullie vergissen je in de datum.</i> wederkerend vnw: je
wederkerig voornaamwoord (wederkerig vnw)	<i>Elkaar</i> is het wederkerig voornaamwoord. Het verwijst naar meer personen.	<i>We zien elkaar op het feest.</i> wederkerig vnw: elkaar
vragend voornaamwoord (vr. vnw)	<i>Wie, wat, welke</i> en <i>wat voor (een)</i> zijn vragende voornaamwoorden.	<i>Wie weet wat er vanavond op tv komt?</i> vr. vnw: Wie, wat
aanwijzend voornaamwoord (aanw. vnw)	Wijst iets of iemand aan. Aanwijzende voornaam- woorden zijn: <i>deze, dit, die</i> en <i>dat</i> . Een aanwijzend voornaamwoord kan in plaats van een lidwoord voor een zelfstandig naamwoord staan. Het verwijst dan naar het zelfstandig naamwoord.	<i>Ga je dit kopen?</i> aanw. vnw: dat <i>Dat rapport is uitstekend.</i> aanw. vnw: Dat
betrekkelijk voornaamwoord (betr. vnw)	Verwijst terug naar een woord of een woord- groepje dat er vlak voor staat. Zo'n woord of woordgroepje noem je het antecedent. De betrekkelijke voornaamwoorden zijn <i>die, dat, wat</i> en <i>wie</i> . <i>het geen welke</i>	<i>Het antwoord dat Melle geeft, is fout.</i> betr. vnw: dat
onbepaald voornaamwoord (onb. vnw)	Verwijst vaag naar iets of iemand. Je kent geen bijzonderheden van de persoon of het ding. Onbepaalde voornaamwoorden zijn onder andere <i>iets, niets, niemand, iemand, alles, men, wat (= iets), elke, ieder(een)</i> .	<i>Niemand heeft mij iets verteld.</i> onb. vnw: Niemand, iets

woordsoort	omschrijving	voorbeeld
telwoord (telw)	Er zijn verschillende soorten telwoorden: • Hoofdtelwoorden geven een hoeveelheid aan. • Bepaalde hoofdtelwoorden geven een nauwkeurige hoeveelheid aan. Ook breuken horen hierbij. Bijvoorbeeld: één, twee, driehonderd, miljoen, een vierde, vijf achtste. • Onbepaalde hoofdtelwoorden geven een onnauwkeurige hoeveelheid aan. Bijvoorbeeld: <i>alle, weinig, wat, veel, sommige, enkele, verscheidene</i>. • Rangtelwoorden geven een plaats in een rangorde aan. • Bepaalde rangtelwoorden geven de nauwkeurige plaats in een rangorde aan. Bijvoorbeeld: <i>eerste, tweede, honderdste, duizendste</i>. • Onbepaalde rangtelwoorden geven de onnauwkeurige plaats in een rangorde aan. Bijvoorbeeld: <i>middelste, laatste, zoveelste, hoeveelste</i>.	De coopertest duurt <i>twaaft</i> minuten. bep. hoofdtelw: twaalf Sterre heeft <i>weinig</i> onvoldoendes gehaald. onbep. hoofdtelw: weinig Dit is al de <i>tweede</i> keer dat je te laat komt. bep. rangtelw: tweede Ben jij als <i>laatste</i> thuis vanavond? onbep. rangtelw: laatste
voegwoord (vw)	Verbindt woorden, woordgroepen of zinnen met elkaar. Er zijn twee soorten voegwoorden: nevenschikkende en onderschikkende voegwoorden. • Nevenschikkende voegwoorden (nevensch. vw) verbinden gelijkwaardige delen. Nevenschikkende voegwoorden zijn <i>en, want, maar</i> en <i>of</i>. • Onderschikkende voegwoorden (ondersch. vw) verbinden ongelijkwaardige zinnen. Je kunt een van de delen niet onafhankelijk van het andere deel gebruiken zonder de woordvolgorde van de zin te veranderen. Er zijn veel onderschikkende voegwoorden: • het woord <i>dat</i> en woorden waarvan de tweede lettergreep <i>dat</i> is, zoals <i>doordat, nadat, omdat, totdat, voordat, zodra</i>; • andere woorden, zoals <i>aangezien, als, daarom, dan, hoewel, indien, mits, tenzij, terwijl, toen, ofschoon, zodra</i>; • het voegwoord <i>of</i> kan ook als onderschikkend voegwoord voorkomen.	Morgen kan ik niet komen, <i>want</i> ik moet leren voor de proefwerkweek. nevensch. vw: want Pim kan niet komen, <i>omdat</i> hij op woensdag altijd traint. ondersch. vw: omdat Abel is ook verhinderd, <i>aangezien</i> hij moet volleyballen. ondersch. vw: aangezien Het is nog maar de vraag <i>of</i> iedereen op mijn uitnodiging ingaat. ondersch. vw: of

Soorten zinnen

enkelvoudige zin	Is een zin met één persoonsvorm.	Vanavond <i>komt</i> er een documentaire op tv over de effecten van alcoholgebruik bij jongeren.
samengestelde zin	Is een zin met meer persoonsvormen. Samengestelde zinnen zijn nevenschikkingen of onderschikkingen. • De delen van een nevenschikking kun je als zelfstandige zinnen opschrijven. De delen van deze zin zijn met elkaar verbonden door een nevenschikkend voegwoord. • Bij een onderschikking kun je niet elk deel als zelfstandige zin opschrijven. De delen van deze zin zijn vaak met elkaar verbonden door een onderschikkend voegwoord.	Voordat ik naar school <i>vertrek</i>, <i>bekijk</i> ik de buienradar. Ik wil heel graag naar Nieuw-Zeeland, maar ik moet er eerst voor sparen. • Ik wil heel graag naar Nieuw-Zeeland. • Ik moet er eerst voor sparen. De klas begon te juichen toen de docent op ijsjes trakteerde. • De klas begon te juichen. • De docent op ijsjes trakteerde. (niet juist)
hoofdzin	Is het deel van de zin waarin de persoonsvorm het eerste of tweede zinsdeel is.	<i>Gebruik</i> de zeven woordraadstrategieën als je een onbekend woord tegenkomt.
bijzin	Is het deel van de zin waarin de persoonsvorm niet het eerste of tweede zinsdeel is.	Lees de theorie goed door voordat je de opdracht <i>maakt</i> .